



OMAISHOIDON TUKI

1. YLEISPERUSTEET

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta palkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista, jotka määritellään yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelmassa. Omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja edellytykset määritellään laissa ja tässä toimintaohjeessa. Palvelun laajuuden kunta määrittelee itse ja tukea myönnetään siihen kunakin vuonna talousarviossa varatun määrärahan puitteissa. Tuen tavoitteena on mahdollistaa henkilön hoito ja huolenpito omassa kodissaan.

2. TUEN MYÖNTÄMISPERUSTEET

Tukea voidaan myöntää silloin, kun henkilö tarvitsee paljon hoitoa, huolenpitoa ja jatkuva apua päivittäisissä toiminnoissa, kun hoito on ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin sitovaa ja erittäin vaativaa tai kotiloissa tapahtuva hoito ja huolenpito korvaa pitkäaikaisen laitoshoidon tai tehostetun palveluasumisen. Hoidettava ei voi asua yksin.

Omaishoidon tukea ei myönnetä, jos hoidettava asuu sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikössä tai palveluasumisyksikössä. Lisäksi edellytetään, että hoito tai muu huolenpito on mahdollista järjestää hoidettavan kotona ja että omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajana ei voi toimia ns. vierashoitaja. Omaishoitaja ei voi olla pääsääntöisesti ansiotyössä. Omaishoidosta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä sopimus, jonka liitteenä on hoito- ja palvelusuunnitelma. Omaishoidon tuki suunnataan ensisijaisesti niille henkilöille, joiden avuntarve on runsain.

Lapsista voidaan tuen piiriin ottaa pääsääntöisesti kolme vuotta täyttäneet vaikeasti vammaiset ja sairaat, joiden hoito terveeseen vastaavan ikäiseen lapseen verrattuna on erittäin vaativaa ja sitovaa ja lapselle on pääsääntöisesti myönnetty Kelan maksama alle 16-vuotiaan lapsen ylin vammaistuki. Omaishoidon tukea ei myönnetä lapsesta, josta perhe saa kotihoidontukea.

Hoidettavan hoidontarve, toimintakyky ja suoriutuminen selvitetään yleensä lääkärinlausunnolla ja yhteistyössä kotihoidon, vammaispalvelun ja vanhushuollon sosiaalityöntekijöiden kanssa sekä tarvittaessa kotikäynnillä. Hoidon tarpeen selvittelyssä voidaan käyttää asiantuntija-apuna muitakin hoitotahoja (sairaala, terveyskeskus, kehitysvammahuolto).

Omaishoidon tukea haettaessa edellytetään, että hoidettavalla on pääsääntöisesti myönnettyä Kelan eläkkeensaajan korotettu hoitotuki, ylin hoitotuki tai alle 16-vuotiaan lapsen ylin vammaistuki. Kelan hoitotukea ei edellytetä, kun omaishoidon tukea haetaan määräaikaisena (esim. saattohoidon ajaksi).

3. HOITOISUUSRYHMÄT JA HOITOPALKKIOT

Hoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Kunkin hoitoisuusryhmän hoitopalkkion maksaminen edellyttää kaikkien ko. hoitoisuusryhmän myöntämisperusteiden täyttymistä. Hoidon ja huolenpidon tarve selvitetään kaikissa tapauksissa yksilöllisesti. Hoidon sitovuutta ja vaativuutta arvioidaan tarvittaessa esimerkiksi toimintakyvyn arviointilomakkeella ja muistihäiriöisillä myös MMSE-testillä. Hoitopalkkioiden määriä tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vuosittain vahvistetaan työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 b §:n soveltamista varten.

I Hoitoisuusryhmä

Hoitopalkkio

355 €kk

Henkilöt, jotka tarvitsevat paljon hoitoa, huolenpitoa ja jatkuvaa apua päivittäisissä toiminnoissa. Hoitotyö on vaativaa ja fyysisesti ja/tai psyykkisesti raskasta ja sitoo hoitajan pääsääntöisesti kokopäiväisesti. Hoidettavalla tulee olla myönnettyä pääsääntöisesti vähintään Kelan korotettu hoitotuki.

II Hoitoisuusryhmä

Hoitopalkkio

708 €kk

1. Henkilöt, joiden omaishoitaja jää pois töistä hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen ajaksi esim. saattohoito. Hoivan ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista. Omaishoidontuki on hoitajan pääasiallinen tulonlähde. Hoitopalkkiota ei makseta, jos hoitaja olisi samalta ajalta oikeutettu saamaan tukea, jonka tarkoitus on korvata menetettyä ansiotuloa.

Tai

2. Henkilöt, jotka tarvitsevat jatkuvaa hoitoa, huolenpitoa ja apua lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa ympärivuorokautisesti. Hoitotyö on erittäin sitovaa ja vaativaa ja edellyttää hoitajan kokopäiväistä työpanosta ja hoitovastuuta ympäri vuorokauden. Hoidettavalla tulee olla pääsääntöisesti myönnettyä Kelan ylin hoitotuki.

III Hoitoisuusryhmä

Hoitopalkkio

947 €kk

Henkilöt, joiden hoidon vaativuus vastaa vaativaa laitoshoidoa fyysisesti sekä psyykkisesti. Hoitotyö on jatkuvasti erittäin sitovaa ja edellyttää hoitovastuuta ympärivuorokauden. Hoidettavalla tulee olla pääsääntöisesti myönnettynä Kelan ylin hoitotuki. Hoidettava ei myöskään voi olla säännöllisessä vuorohoidossa laitoshoidossa tai saada säännöllisesti runsaasti muita palveluja.

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä alinta määrää pienemmäksi jos hoidon sitovuus on vähäistä tai tilapäistä taikka siihen on hoitajan esittämä erityinen syy. Hoitopalkkion määrää voidaan alentaa hoitoisuusryhmässä I esimerkiksi silloin, kun hoidettava on säännöllisessä vuorohoidossa. Alennuksen määrä on pääsääntöisesti 70 euroa kuukaudessa. Mikäli hoidettava on poissa omaishoitajan antamasta hoidosta yli 7 vuorokautta kuukaudessa, voidaan hoitopalkkiota alentaa tällöin 10 euroa kultakin poissaolopäivältä.

Hoitopalkkion määrää voidaan alentaa hoitoisuusryhmissä II ja III, mikäli hoidettava on osan päivästä muualla, esim. säännöllisessä lyhytaikaishoidossa, koulussa, päivähoitossa, työtoiminnassa, päiväkeskuksessa, kotihoidon asiakkaana tai hänellä on vammaispalvelulain mukainen henkilökohtainen avustaja. Tällöin hoitopalkkiota alennetaan yksi hoitoisuusryhmä alemmaksi kuin hoitoisuus muutoin edellyttäisi.

Mikäli omaishoidon tuen asiakas saa kotihoidon säännöllisiä palveluita, peritään niistä tavanomaisen kotihoidon asiakasmaksu voimassa olevan sosiaalipalvelumaksujen taksan mukaan.

Mikäli samalla hoitajalla on kaksi hoidettavaa, sovelletaan vähemmän hoitoa tarvitsevaan hoitoisuudesta riippumatta I-ryhmän hoitopalkkiota, ellei kyseessä ole saattohoito tai muu hoidollisesti raskas siirtymävaihe.

4. OMAISHOITAJA

Hoitajaksi soveltuu henkilö, jonka hoidettava on hyväksynyt hoitajakseen ja joka oman ikänsä, terveydentilansa ja elämäntilanteensa puolesta soveltuu tähän tehtävään. Hoitajan tulee olla hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö. Hoitajan soveltuvuudesta hoitotyöhön voidaan edellyttää sosiaali- tai terveydenhuollon asiantuntijan lausunto. Omaishoidon tukea ei voida myöntää, jos hoitajan terveys ja toimintakyky eivät vastaa omaishoidon asettamia vaatimuksia.

Hoitaja ei ole työsuhteessa Kangasalan kuntaan eikä hoidettavaan. Hoitajan eläketurva määräytyy kunnallisen eläkelain (549/2003) mukaisesti. Omaishoitajat ovat tapaturmavakuutuslain (608/1948) 57 § 1 momentin mukaisen tapaturmavakuutuksen piirissä.

5. HOITO- JA PALVELUSUUNNITELMA

Omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma. Suunnitelma sisältää omaishoitajan antaman hoidon määrän ja sisällön, muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrän ja sisällön, omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrän ja sisällön. Jos palvelutarve arvioidaan vähäiseksi, tulee suunnitelmaan kirjata sen sosiaalihuollon ammattihenkilön yhteystiedot, johon omaishoitaja voi olla tarvittaessa yhteydessä. Lisäksi suunnitelmaan kirjataan, miten hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana. Hoitosuunnitelma tarkistetaan tarvittaessa. Suunnitelman liitteenä annetaan tiedot omaishoitolain hoidettavaa ja hoitajaa koskevista säädöksistä ja niiden soveltamisesta.

6. OMAISHOITOSOPIMUS

Omaishoidon tuesta laaditaan omaishoitajan ja kunnan välillä toimeksiantosopimus, jossa sovitaan:

- hoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta ja sen suorittamisesta
- hoitajalle järjestettävästä vapaasta
- määräaikaisen sopimuksen kestosta
- hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytymisen ajalta
- täyttääkö hoidon sitovuus kriteerit hoidon ympärivuorokautisuudesta
- sopimuksen irtisanomisesta
- muista hoitoa koskevista seikoista.

Omaishoitosopimus on voimassa toistaiseksi. Erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa.

7. OMAISHOITAJALLE JÄRJESTETTÄVÄ VAPAA JA OMAISHOITOA TUKEVAT MUUT PALVELUT

Hoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- ja terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta.

Hoidettavan voidaan katsoa viettävä osan vuorokautta kotinsa ulkopuolella, jos hänen säännöllinen poissaolonsa kotoa kestää keskimäärin enintään 5-7 tuntia arkipäivää kohti.

Omaishoitajalla ei ole oikeutta lakisääteiseen vapaaseen, jos omaishoidettava on säännöllisessä vuorohoidossa.

Vapaan järjestämiseksi voidaan käyttää esimerkiksi lyhytaikaishoitoa Rekola-kodossa ja Pentorinteessä, kotipalvelua tai Ylisen kuntoutuskeskuksen, Kehitysvammaisten Palvelusäätiön tai Invalidiliiton Tampereen Validia-palveluiden järjestämiä palveluita.

Omaishoidettavan hoidosta lakisääteisen vapaan aikana peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukainen vuorokausimaksu, joka on nykyisin 9,90 euroa. Tämä maksu ei kerrytä asiakasmaksulaissa tarkoitettua maksukattoa. Vapaan pitäminen ei vähennä omaishoidontukena maksettavan palkkion määrää.

Hoito- ja palvelusuunnitelman laatimisen yhteydessä arvioidaan myös omaishoitajan tukitoimien ja palveluiden tarve. Omaishoitajia tuetaan myös Jalmarin Kodon omaishoidon ohjaajan avulla. Omaishoitajille tarjotaan ohjausta, neuvontaa, koulutusta sekä kuntoutusta ja virkistäviä yhdessäoloa hetkiä.

8. OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN JA PÄÄTÖKSENTEKO

Omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti sitä varten laaditulla hakulomakkeella tarvittavine liitteineen. Omaishoidontukea voidaan hakea jatkuvasti, mutta uusia hakijoita voidaan ottaa vuoden mittaan tuen piiriin vain määrärahan puitteissa.

Omaishoidontuki hakemukset käsitellään ja arvioidaan työryhmässä, jossa on mukana kotihoidon ohjaajat sekä vanhushuollon ja vammaispalvelujen sosiaalityöntekijät. Omaishoidon tuesta päätöksen tekevät yli 65-vuotiaiden osalta vanhushuollon sosiaalityöntekijä ja alle 65-vuotiaiden osalta vammaispalvelun sosiaalityöntekijä.

Omaishoidon tukea koskeva sopimus tehdään toistaiseksi, ja se voidaan myöntää aikaisintaan hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien, erityisestä syystä sopimus voidaan tehdä määräaikaisena. Sopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa, esimerkiksi silloin kun hoidettavalle myönnetään oikeus käydä säännöllisessä vuorohoidossa.

9. HOITOPALKKION MAKSAMINEN

Omaishoidon tukena maksettava palkkio maksetaan omaishoitajalle kuukausittain jälkikäteen.

Palkkio on veronalaista tuloa, josta kunta pidättää ennakoveron ja suorittaa eläkevakuutusmaksun. Työnantajan sosiaaliturvamaksua ei makseta omaishoitajalle maksettavasta korvauksesta. Eläkevakuutusmaksua ei makseta 68 vuotta täyttäneiden hoitajien osalta.

Hoitopalkkion maksamisesta hoidon keskeytyessä hoitajasta johtuvasta syystä tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä tulee sopia omaishoitosopimuksessa.

10. OMAISHOITOSOPIMUKSEN JA HOITOPALKKION TARKISTAMINEN

Omaishoitosopimusta voidaan tarvittaessa tarkistaa. Omaishoitosopimusta tulee tarkistaa esimerkiksi tilanteessa, jossa omaishoidettava siirtyy säännölliseen vuorohoitoon. Omaishoitajan tulee tällaisessa tilanteessa ottaa välittömästi yhteyttä sosiaalikeskukseen omaishoitosopimuksen ja hoitopalkkion tarkistamiseksi muuttunutta tilannetta vastaavaksi. Mikäli muuttuneesta tilanteesta ei ilmoiteta, sosiaalikeskus voi periä tältä osin aiheutta maksetun omaishoidon tuen takaisin omaishoitajalta.

11. OMAISHOITOSOPIMUKSEN IRTISANOMINEN JA PURKAMINEN

Kunta voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Hoidettavalla ei ole subjektiivista oikeutta omaishoidon tuen saamiseen, eikä tällaista oikeutta synny myöskään sillä, että hoidettavalle on myönnetty omaishoidon tukea.

Sopimus päättyy irtisanomisajasta riippumatta sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi. Säännöstä sovelletaan esimerkiksi tilanteessa, jossa hoidettava otetaan pitkäaikaiseen laitoshoittoon.

12. ASIAA KOSKEVAT SÄÄDÖKSET

Laki omaishoidon tuesta (937/2005)

Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta (938/2005)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta (939/2005)

13. VOIMAANTULO

Tämä toimintaohje tulee voimaan 1.9.2009 alkaen ja samalla kumotaan asiasta aikaisemmin annettu ohje (perusturvalautakunta 4.12.2008).